C/2025/5150

28.10.2025

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse

Håndtering af sammenhængen mellem fred og klimaforandringer: behov for fornyet globalt diplomati

(initiativudtalelse)

(C/2025/5150)

Ordfører: **Dimitris DIMITRIADIS**

Medordfører: **Peter SCHMIDT**

Rådgivere	Ioannis PAPADIMOS (for ordføreren, Gruppe I) Jeffrey SACHS (for medordføreren, Gruppe II)
Plenarforsamlingens beslutning	23.1.2025
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
Kompetence	Sektionen for Eksterne Forbindelser
Vedtaget i sektionen	12.6.2025
Resultat af afstemningen (for/imod/ hverken for eller imod)	71/1/1
Vedtaget på plenarforsamlingen	17.7.2025
Plenarforsamling nr.	598
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	131/17/7

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Den Europæiske Union (EU) er nødt til at anlægge en omfattende og integreret tilgang til den stadig tættere sammenhæng mellem klimaforandringer, sundheds- og sikkerhedsrisici og global styring. I en tid hvor autoritære styreformer, protektionisme og nationalisme udgør stadig større udfordringer for det internationale samarbejde, bør EU positionere sig som en troværdig og stærk leder inden for det globale klimadiplomati. Det er bydende nødvendigt, at klima- og sikkerhedspolitikkerne ikke længere behandles separat. I stedet skal de ses som gensidigt forstærkende elementer i en bæredygtig og fredelig global fremtid. Det europæiske projekts grundlæggende formål er netop at fremme og bevare freden, de grundlæggende rettigheder og demokratiet.

1.2. På det udenrigspolitiske område bør EU kæmpe for klimadiplomati, der sætter miljømål i sammenhæng med konfliktforebyggelse og fredsopbygning. Denne tilgang skal forankres i fornyede globale alliancer, herunder partnerskaber og integrerede politiske rammer. Udviklingen i EU's eksterne engagement bør afspejle, at de globale udfordringer gensidigt påvirker hinanden, idet det må erkendes, at der er en tæt sammenhæng mellem miljøforringelse og ustabilitet. Hvis EU indarbejder hensyn til klimasikkerhed i sine diplomatiske strategier og udviklingsstrategier, kan det bidrage til at tackle de underliggende årsager til konflikter og samtidig styrke de globale klimaforpligtelser.

1.3. EU bør desuden positionere sig som en multiplikator af værdier ved at fremme en klimaindsats, der er i overensstemmelse med verdensmålene for bæredygtig udvikling. Dette omfatter investeringer i god regeringsførelse, fødevare-, vand- og energisikkerhed, sikre byer og et modstandsdygtigt eksistensgrundlag. Den humanitære indsats og tilpasningsindsatsen bør være inklusiv og deltagelsesbaseret og inddrage græsrodsorganisationer, initiativer ledet af unge, initiativer rettet mod kvinder og civilsamfundsaktører.

1.4. En klar og ambitiøs national dagsorden er lige så vigtig. EU bør fremskynde gennemførelsen af den europæiske grønne pagt gennem nationale handlingsplaner og handlingsplaner for hele EU. Disse planer bør omhandle dekarbonisering, bevarelse af biodiversitet, praksis i den cirkulære økonomi og bæredygtig arealanvendelse. De nuværende økonomiske udfordringer må ikke forsinke denne omstilling. I stedet bør klimainvesteringer bruges som løftestang for økonomisk genopretning, teknologisk lederskab og global konkurrenceevne inden for grøn og digital innovation.

1.5. Sideløbende bør EU opskalere sit diplomati vedrørende den grønne pagt/verdensmålene for bæredygtig udvikling ved at udnytte sin bæredygtighedsekspertise til at støtte udviklingsregioner. Det betyder, at partnerskaber skal styrkes gennem et struktureret samarbejde med det globale syd. Ved at fremme fælles klimarammer og gøre teknologioverførsel lettere kan Europa støtte en retfærdig omstilling i det globale syd og samtidig styrke sin globale indflydelse.

1.6. I multilaterale fora bør EU fortsat gå forrest, når det gælder den globale klimaindsats. EU bør gå foran med krav om en ambitiøs indsats i FN's Generalforsamling og Sikkerhedsråd samt i centrale miljøkonventioner såsom UNFCCC, CBD og UNCCD. En solid multilateral tilstedeværelse er særlig vigtig i en tid, hvor USA trækker sig.

1.7. Endelig skal en fornyet diplomatisk strategi fra EU's side baseres på tre vejledende principper. For det første bør klimahensyn integreres fuldt ud i konfliktforebyggelsesstrategier. Det betyder, at miljørisikoanalyser skal medtænkes i fredsopbygningsindsatsen, og at spændinger, der har at gøre med ressourcer, skal håndteres proaktivt. For det andet er EU nødt til at prioritere regionalt og multilateralt samarbejde, der fremmer både klimaresiliens og konfliktløsning og støtter tilpasningsbestræbelserne på græsrodsniveau og på regionalt plan. For det tredje bør bæredygtig udvikling fremmes som en fredsmekanisme med målrettede investeringer i vedvarende energi, genplantning af skov og klimaintelligent landbrug, der bidrager til at mindske sårbarheder og forebygge konflikter.

1.8. Med henblik på et fornyet og styrket diplomati opfordrer EØSU EU til at overvinde den interne fragmentering og træffe modige skridt i retning mod at opnå strategisk autonomi. Denne strategiske autonomi skal imidlertid omsættes til operationel kapacitet, konkrete politikker og koordinerede tiltag mellem medlemsstaterne. Uden håndgribelige fremskridt inden for forsvar, energiuafhængighed og økonomisk modstandsdygtighed risikerer EU at sakke bagud i en verden, hvor magtkampe og ensidig beslutningstagning bliver stadig mere dominerende.

1.9. Kun gennem en sådan integreret, proaktiv og værdibaseret tilgang kan EU bevare sin troværdighed og sit lederskab i en verden, der står over for en dobbelt trussel fra klimaforstyrrelser og geopolitisk ustabilitet. Med dette mål for øje kunne EU bruge sin handelspolitik som et redskab/instrument til at fremme bæredygtig udvikling, sætte ind over for klimaforandringerne og arbejde for fredelig økonomisk vækst. EU har enekompetence på det handelspolitiske område, og det giver Europa mulighed for at tale med én stemme og dermed »eksportere« europæiske værdier som menneskerettigheder og sociale rettigheder, miljøbeskyttelse og klimapolitik.

2. **Indledning**

2.1. EØSU mener, at det ikke længere kan bestrides, at der er en uløselig sammenhæng mellem klimaforandringer og global stabilitet. Stigende temperaturer, ekstreme vejrforhold og ressourceknaphed er ikke kun miljøproblemer, men også vigtige katalysatorer for konflikter. For at sikre fred er vi nødt til at anerkende, at klimaindsatsen er en hjørnesten i sikkerhedspolitikken. Denne presserende virkelighed kræver et fornyet engagement i det globale diplomati, der er rettet mod såvel klimaresiliens som fredsopbygning.

2.2. Med henvisning til sine tidligere udtalelser om emnet, navnlig REX/569 ([1]) og REX/578 ([2]), ønsker EØSU at følge op på og bygge videre på konklusionerne og anbefalingerne deri. På den ene side understreger de, hvor vigtigt det er at forstå den komplekse sammenhæng mellem klima og sikkerhed, da klimaforandringer og miljøforringelse er globale udfordringer, hvis dynamik i kombination med sårbarhederne inden for landbrug, vand ([3]) og infrastruktur påvirker mennesker i mange lande. På den anden side understreger de behovet for hurtige robuste løsninger på disse udfordringer og fremhæver, at det europæiske projekts grundlæggende opgave er at fremme og bevare fred, hvilket er uløseligt forbundet med opretholdelse og fremme af grundlæggende rettigheder og demokrati. EØSU har allerede gjort opmærksom på miljøskader forårsaget af krig, herunder forringelse af økosystemer, luft- og vandforurening samt forurening af agerjord og græsningsarealer ([4]).

2.3. Klimaforandringerne nærmer sig eller overstiger flere globale tippepunkter. Det gælder bl.a.: 1) stigningen i vandstanden på flere meter, 2) ødelæggelsen af store biomer (såsom forvandlingen af Amazonas regnskoven til græsarealer), 3) manglende havcirkulation, som fremskynder opvarmningen af Det Sydlige Ishav (og dermed afsmeltningen af iskappen i det vestlige Antarktis) og afkølingen af Nordatlanten, samt 4) optøningen af den boreale permafrost og enorme boreale skovbrande.

2.4. Klimaforandringerne vil øge hyppigheden, udbredelsen og intensiteten af voldelige konflikter med destabiliserende virkninger ved at 1) gøre den politiske situation mere usikker og give næring til sociale konflikter i samfundet (by mod land, fastboende mod vandrende befolkningsgrupper osv.), 2) øge sulten i verden, da høstudbyttet bliver lavere, den globale handel med fødevarer fragmenteres, og fødevarepriserne stiger, 3) intensivere internationale konflikter om energi og mineralressourcer, 4) intensivere grænseoverskridende tvister om ferskvandsressourcer, 5) fordrive befolkninger, 6) intensivere ekstrem fattigdom i f.eks. det konfliktramte Sahel, det østlige Congo, Etiopien og Sudan og 7) åbne den arktiske region op for skibsfart, minedrift og anden økonomisk udvikling og dermed øge den strategiske konkurrence og potentielt også konflikterne mellem forskellige aktører. Derfor er det er vigtigt at understrege behovet for samhørighed mellem medlemsstaterne og EU's naboer og partnere især for at sikre kontinuitet mellem områder uden for og inden for det europæiske territorium.

2.5. Derudover er der fem hovedårsager til, at voldelige konflikter hindrer kampen mod klimaforandringer: 1) voldelige konflikter og militære operationer mere generelt er direkte årsag til omfattende miljøskader, 2) voldelige konflikter forhindrer regeringer i at planlægge og investere inden for de tre kritiske områder af klimaindsatsen: afbødning (implementering af et kulstoffrit energisystem), tilpasning (målrettede investeringer for at kompensere for klimaskader såsom beskyttelse mod oversvømmelser og tørke) og modstandsdygtighed (holistiske investeringer i advarselssystemer og i de menneskelige systemers evne til komme på fode igen efter klimarelaterede tab og skader), 3) voldelige konflikter dræner statskassen for indtægter, der skal bruges til kritiske klimainvesteringer, og 4) voldelige konflikter forhindrer det mellemstatslige samarbejde om at afhjælpe problemet med, at nogle lande kører frihjul, når det gælder miljøindsatsen, eftersom voldelige konflikter spiller lande ud mod hinanden og dermed hindrer eller umuliggør, at der kan etableres et samarbejde, der er til gavn for alle parter, 5) voldelige konflikter er en hindring for den mellemstatslige tillid, der er nødvendig for regionale klimatiltag, som f.eks. grænseoverskridende energisamarbejde (f.eks. samling af vedvarende energireservoirer i forskellige lande i én enkelt energipool eller fælles forvaltning af et truet biom som f.eks. en regnskov eller et vandskel, der deles af to eller flere nabolande).

2.6. EØSU erkender, at en håndtering af sammenhængen mellem klimaforandringer og fred har presserende karakter. Klimaforandringer bliver i stigende grad en stor drivkraft for global usikkerhed ved at forværre eksisterende sårbarheder, være en faktor i tvangsfordrivelse og intensivere konkurrencen om knappe ressourcer. Efterhånden som de klimarelaterede risici intensiveres, er EU nødt til at styrke sine diplomatiske og institutionelle svar for at imødegå klimaets indvirkning på fred og stabilitet, navnlig i den nye geopolitiske orden. EØSU's arbejde med cirkulært diplomati kan supplere målene med denne udtalelse. Det Europæiske Forsvarsagentur bestræber sig f.eks. allerede internt på at anvende principperne for den cirkulære økonomi i sine indkøb (gennem sit LIFE-finansierede inkubationsforum om den cirkulære økonomi i det europæiske forsvar (IFCeeD)), hvilket skaber ensartede muligheder på dette område.

([1]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om EU's klimadiplomati (initiativudtalelse) (EUT C, C/2024/1575, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1575/oj).

([2]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet — Nye perspektiver på sammenhængen mellem klima og sikkerhed: Håndtering af klimaændringernes og miljøforringelsens indvirkning på fred, sikkerhed og forsvar (JOIN(2023) 0019 final) (EUT C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj).

([3]) Om vand, se EØSU's opfordring til en blå EU-pagt og udtalelser herom: En blå EU-pagt, EØSU.

([4]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om retten til et sundt miljø i Den Europæiske Union, navnlig i lyset af krigen i Ukraine (initiativudtalelse) (EUT C 228 af 29.6.2023, s. 10).

3. **Baggrund**

3.1. Klimaforandringerne er en grundlæggende og presserende sikkerhedsudfordring, der indvirker på den globale stabilitet. Klimaforandringernes kaskadevirkninger forstærker de eksisterende sårbarheder og skaber nye sikkerhedsrisici, navnlig i skrøbelige regioner og bycentre.

3.2. Håndtering af klimaudfordringerne og opretholdelse af den internationale regelbaserede orden er indbyrdes forbundne prioriteter. Den ene kan ikke håndteres med gode resultater uden den anden, og begge er af helt afgørende betydning for menneskers og landes sikkerhed.

3.3. Imødegåelse af klimaforandringerne er forankret i artikel 191, stk. 1, i TEUF som et mål, der skal fremmes i Unionens optræden udadtil. I EU's globale strategi fra 2016 hedder det, at »klimaændringer og miljøforringelse forværrer potentielle konflikter set i lyset af deres indvirkning på ørkendannelse, jordforringelse og knaphed på vand og fødevarer«. Ifølge strategien er klimaet »en trusselsmultiplikator, der er en katalysator for vand- og madmangel, pandemier og fordrivelse« ([5]).

3.4. Den europæiske grønne pagt ([6]) bør desuden fortsat være et vigtigt element i EU's politiske ramme, der har til formål at omdanne Unionen til en moderne, ressourceeffektiv og konkurrencedygtig økonomi. Den grønne pagt udgør ikke blot en forpligtelse til at omdanne Europa til det første kulstofneutrale kontinent senest i 2050, men har også til formål at forene klimamålene med velstands-, vækst- og sikkerhedsstrategier. Denne omfattende plan viser, at EU er besluttet på bekæmpe klimaforandringerne ved at udvikle en omfattende og flerstrenget strategi, der tager hensyn til geopolitiske, økonomiske og miljømæssige faktorer.

3.5. EU bør også udnytte Global Gateway og koble klimadiplomati og geoøkonomisk diplomati sammen ved at styrke det internationale samarbejde og integrere verdensmålene for bæredygtig udvikling i sine flagskibsprojekter og -initiativer. Kombinationen af fred, konflikt og demokrati bør være en integreret del af Unionens flagskibsprojekter.

3.6. I den bredere sammenhæng mellem klima og sikkerhed bidrager gennemførelsen af køreplanen for klimaændringer og forsvar til den bredere EU-dagsorden, navnlig Rådets konklusioner om klimadiplomati fra januar 2020 ([7]).

3.7. I marts 2022 vedtog EU-Rådet det strategiske kompas ([8]), som efterfølgende blev godkendt af EU's ledere. Kompasset er udformet med henblik på at skabe en fælles strategisk vision for sikkerhedsudfordringer, herunder klima, og omsætte denne vision til tiltag og resultater.

3.8. På trods af udsagn om at »klimapoliti nu er sikkerhedspolitik«, har EU bevæget sig yderligere væk fra at have fuldspektret økologisk sikkerhed. Den bredere klima-geopolitiske komponent i EU's politik har været sært inaktiv i en situation med så voldsomme forandringer. Der har ikke været større fremskridt, og på nogle områder fortrænges klima-geopolitikken af andre geopolitiske kalkuler og en tilbagevenden til mere traditionel sikkerhed. Både geoøkonomiske og politiske interesser forklarer denne situation.

4. **Bemærkninger**

Uopsætteligheden af EU's lederskab

4.1. EØSU er klar over, at udbredelsen af autoritære styreformer, protektionisme og nationalisme kan underminere det internationale samarbejde om at imødegå de sikkerhedsrisici, der opstår som følge af klimaforandringerne. Vi lever i en tid, hvor sammenhængen mellem klimapolitik og sikkerhedspolitik bliver stadig vigtigere, og alligevel er forbindelsen mellem en samordnet indsats og global forståelse ved at blive fragmenteret, og den bør ikke tages for givet.

([5]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en.
([6]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_da.
([7]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en.
([8]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en.

4.2. EØSU mener, at Europa står over for en monumental udfordring, hvad enten det drejer sig om forsvar, handel, klima eller diplomati. Det handler om, hvordan EU skal positionere sig som en stærk, selvstændig aktør på den globale scene. Nu hvor klimadagsordenen er rykket ned på USA's dagsorden, bør Europa proaktivt ruste sig til en verden, hvor det ikke kan tages for givet, at USA ser tingene på samme måde.

4.3. EØSU er helt overbevist om, at EU i lyset af USA's tilbagetrækning fra internationale klimaaftaler og -forpligtelser ikke blot er nødt til at forsøge at skaffe midlerne til at udfylde det tomrum, der er opstået, men også må styrke alliancer, der beskytter klimapolitikkerne mod geopolitisk turbulens. Tiden er inde til fornyet globalt diplomati. Verden har ikke råd til at tackle klimaforandringer og konflikter som separate spørgsmål. En bæredygtig og fredelig fremtid afhænger af, at vi formår at koble disse områder sammen og gennemføre integrerede løsninger, der fremmer både miljømæssig og geopolitisk stabilitet.

4.4. EU spiller en central rolle i at fremme denne omstilling og sikre, at klimaindsatsen ikke længere betragtes som adskilt fra fredsopbygning, men som et væsentligt element i den. Udviklingen i EU's eksterne engagement skal afspejle sammenhængen i de globale udfordringer, navnlig forbindelserne mellem miljøforringelse og konflikter. Det kan ikke understreges stærkt nok, hvor meget denne udfordring haster. Efterhånden som klimarelaterede sikkerhedstrusler intensiveres, skal den diplomatiske indsats udvikle sig for at afspejle denne nye virkelighed.

4.5. EØSU mener, at EU bør fastholde sin position som betroet partner i kampen mod klimaforandringerne, idet det understreger, at EU er nødt til at påtage sig en ledende rolle og fungere som en multiplikator af værdier. Dette kan bl.a. omfatte investeringer i de bredere verdensmål for bæredygtig udvikling (god regeringsførelse, eksistensgrundlag, fødevaresikkerhed, sikre byer), og at græsrodsorganisationer, ungdomsledede organisationer og civilsamfundet inddrages i den klima- og sikkerhedsfølsomme humanitære indsats. Inklusiv, mangfoldig og evidensbaseret beslutningstagning om klimamodvirkning og -tilpasning er afgørende, og det samme er katastroferisikoreduktion, energisikkerhed og økonomisk sikkerhed.

4.6. EØSU mener, at EU er nødt til at overvinde den interne fragmentering og træffe modige valg i retning af strategisk autonomi. Denne strategiske autonomi skal imidlertid omsættes til operationel kapacitet, konkrete politikker og koordinerede tiltag blandt medlemsstaterne. Uden håndgribelige fremskridt inden for forsvar, energiuafhængighed og økonomisk modstandsdygtighed risikerer EU at sakke bagud i en verden, hvor magtkampe og ensidig beslutningstagning bliver stadig mere dominerende.

4.7. Navnlig omstillingen til grøn energi er vigtig for den geopolitiske stabilitet, selvforsyningen og fredsopbygningen. Landene skal fremme et mere udbredt økonomisk samarbejde på tværs af regionerne med fokus på at omdanne det globale energisystem, men samtidig er Europa nødt til at investere i indenlandsk vedvarende kapacitet for at øge decentraliseringen af energi og selvforsyningen. Denne dobbelte tilgang vil reducere den globale udledning og samtidig opbygge gensidig tillid, mindske afhængigheden af fossile brændstoffer og afbøde risikoen for konflikter.

4.8. EU bør udvikle en trestrenget strategi for klimaindsatsen. For det første bør der fastlægges nationale planer og planer for hele EU for at nå den europæiske grønne pagts mål om dekarbonisering, bevarelse af biodiversitet, beskyttelse af arealanvendelse, cirkulær økonomi og andre foranstaltninger. Den nuværende økonomiske stagnation i Europa bør ikke ses som en årsag til forsinkelser, men snarere som en grund til at optrappe indsatsen. Investeringer i klimaindsatsen vil ikke kun tage hånd om miljøproblemerne, men også fungere som en økonomisk stimulus og være vejen for Europa, når det gælder global konkurrenceevne inden for grønne og digitale teknologier.

4.9. EU bør føre an inden for diplomati vedrørende den grønne pagt/verdensmålene for bæredygtig udvikling (Lafortune et al.2024 ([9])) sammen med andre store lande og regioner. Her vil Europa kunne udnytte de fremskridt, der er opnået med den europæiske grønne pagt, til at hjælpe andre regioner i udviklingslande med at indføre lignende tilgange. Det bør omfatte initiativer som EU-Kina, EU-AU, EU-Indien, EU-ASEAN og EU-CELAC (Latinamerika) og andre partnere fra det globale syd.

4.10. EU bør investere i multilateralisme og fortsætte med at føre an globalt med krav om en klimaindsats, navnlig i betragtning af at USA har trukket sig fra ethvert rimeligt ansvar på dette område. Europa bør gå forrest med krav om en fremskyndet indsats i FN's Generalforsamling og FN's Sikkerhedsråd og på COP-møderne i UNFCCC, CBD og UNCCD.

([9]) Lafortune, Guillaume, Grayson Fuller, Adolf Kloke-Lesch, Phoebe Koundouri og Angelo Riccaboni (2024) »European Elections, Europe's Future and the Sustainable Development Goals/Europe Sustainable Development Report 2023/24« Report SDSN Europe, https://www.tara.tcd.ie/handle/2262/104407.

4.11. Hvad angår UNFCCC-processen kan færdiggørelsen af Parisregelsættet tilskrives effektiviteten af det globale klimadiplomati. Efterhånden som vi bevæger os ind i en post-forhandlingsfase, hvor nye former for pluralisme, alliancer og bilaterale partnerskaber kan omdefinere multilateralisme, **vil civilsamfundets rolle blive stadig vigtigere**. Civilsamfundsaktører bliver vigtige med hensyn til at føre an og omsætte klimaaftaler til handling gennem et vedvarende lokalt diplomatisk engagement.

4.12. En fornyet diplomatisk strategi skal bygge på tre hovedprincipper:

4.12.1. Integrering af klimahensyn i konfliktforebyggelse: Klimasikkerhed skal være en central søjle i fredsopbygningsindsatsen. EU bør sammen med internationale organisationer og regeringer indarbejde miljørisikovurderinger i de diplomatiske strategier og sikre, at spændinger, der skyldes ressourcer, imødegås proaktivt.

4.12.2. Styrkelse af det multilaterale samarbejde: Den Europæiske Union, FN og andre globale aktører skal skabe stærkere alliancer, der prioriterer både klimaresiliens og konfliktløsning. Regionale partnerskaber og græsrodssamarbejde kan styrke klimatilpasningsstrategier, der mindsker ustabiliteten.

4.12.3. Investeringer i grøn udvikling som en fredsmekanisme: Bæredygtige økonomiske politikker, der fremmer vedvarende energi, genplantning af skov og klimaintelligent landbrug, kan fungere som stabiliserende kræfter i skrøbelige regioner. Hvis der tilvejebringes bæredygtige eksistensgrundlag for lokalsamfundene, kan sandsynligheden for ressourcedrevne konflikter mindskes.

Bruxelles, den 17. juli 2025.

Oliver RÖPKE
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg